

Αθήνα, 22 Ιανουαρίου 2004

Προς:

κο Φίλιππο Πετσάλνικο
Υπουργόν Δικαιοσύνης

κο Κώστα Σκανδαλίδη
Υπουργόν Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Κοιν.:

κο Αντώνη Αγγελίδη
Γραφείο Πρωθυπουργού

Θέμα: Προβλήματα των ομοφυλόφιλων στην Ελλάδα

*Αξιότιμε κύριε Υπουργέ Δικαιοσύνης,
Αξιότιμε κύριε Υπουργέ Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης,*

Στο πλαίσιο της προσπάθειας για καταπολέμηση των διακρίσεων στη χώρα μας, έχω ξεκινήσει τους τελευταίους μήνες σειρά επαφών με εκπροσώπους της κοινότητας ΛΟΑΤ-LGBT (Lesbian, Gay, Bysexual, Transexual). Η ενημέρωση που είχα στο διάστημα αυτό μου έδωσε την ευκαιρία να διαπιστώσω πως, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί σχετικά με το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα, εξακολουθούν να υπάρχουν ακόμη αρκετά περιθώρια βελτίωσης της κατάστασης. Με την παρούσα επιστολή, θα ήθελα να σας παρακαλέσω να εξετάσετε και να δώσετε λύση σε ορισμένα από αυτά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συμπολίτες μας μέλη της κοινότητας ΛΟΑΤ και τα οποία εμπίπτουν στην αρμοδιότητά σας.

α) Νομική κατοχύρωση της συμβίωσης σε κάθε ζευγάρι που το επιθυμεί

Το αίτημα της νομικής αναγνώρισης των ζευγαριών που συμβιώνουν, ανεξαρτήτως φύλου, έχει ιδιαίτερη σημασία για τα μέλη της κοινότητας ΛΟΑΤ, αφού, στην περίπτωσή τους, δεν υπάρχει δυνατότητα κανενός είδους κατοχύρωσης δικαιωμάτων όπως εκείνων που προκύπτουν από τη νόμιμη συμβίωση. Το ίδιο δεν ισχύει, στον ίδιο βαθμό, για τα ετεροφυλόφιλα ζευγάρια, αφού έχουν τη δυνατότητα να παντρευτούν. Τα προβλήματα που προκύπτουν για τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια με το ισχύον νομικό καθεστώς είναι πολλά, καθώς δεν υπάρχει καμία δυνατότητα κατοχύρωσης κληρονομικών δικαιωμάτων, συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, του δικαιώματος της υιοθεσίας ή και της τεκνοποίησης με τις νέες μεθόδους της βιοτεχνολογίας. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις

ανθρώπων που δεν είχαν καν το δικαίωμα να επισκεφθούν τον σύντροφό τους του ίδιου φύλου στη μονάδα εντατικής θεραπείας όπου νοσηλεύονταν, διότι σε αυτή την περίπτωση είναι απαραίτητη η στενή συγγένεια, η οποία δε μπορεί να αποδειχθεί για τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια.

Η Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2002), η οποία υπερψηφίστηκε πρόσφατα από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καλεί τα κράτη μέλη να προβούν σε συγκεκριμένες ενέργειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό. Αφού παραινεί τα κράτη μέλη να καταργήσουν τόσο τις νομοθετικές όσο και τις *de facto* διακρίσεις σε βάρος των μελών της κοινότητας ΛΟΑΤ, δίδει ιδιαίτερη έμφαση στην αναγνώριση του δικαιώματος στο γάμο και την υιοθέτηση παιδιών (άρθρο 81). Όσον αφορά στην Ελλάδα, η έκθεση την καλεί να τροποποιήσει τη νομοθεσία που προβλέπει διαφορετική ηλικία συγκατάθεσης για σεξουαλικές σχέσεις, με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό (άρθρο 84).

Στο θέμα της νομικής κατοχύρωσης των ομοφυλόφιλων ζευγαριών, όμως, η έκθεση επανέρχεται, ως ένδειξη της σημασίας που αποδίδεται στη συγκεκριμένη πρόταση. Στο άρθρο 85, η έκθεση παροτρύνει τα κράτη μέλη «να αναγνωρίσουν γενικά τις εκτός γάμου σχέσεις τόσο μεταξύ προσώπων διαφορετικού φύλου όσο και μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου – συναρτώντας τις σχέσεις αυτές με ισότιμα δικαιώματα εκείνων που ισχύουν και για τον γάμο, μεταξύ άλλων λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα που θα επιτρέπουν στα ζευγάρια να ασκούν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της Ένωσης».

Η υιοθέτηση των προαναφερθεισών προτάσεων από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο άνοιξε το δρόμο για τη διαμόρφωση πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα τις ενσωματώνουν. Είναι αναμενόμενο, αργά ή γρήγορα, η χώρα μας να υποχρεωθεί εκ των πραγμάτων να αναγνωρίσει δικαιώματα στα ομοφυλόφιλα ζευγάρια που σήμερα δεν τους αναγνωρίζει. Πιστεύω πως θα ήταν προτιμότερο να προετοιμαστούμε κατάλληλα για να δεχτούμε τις επερχόμενες αλλαγές. Πέραν τούτου, η Ελλάδα καλό θα είναι να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της προσπάθειας για αναγνώριση και κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, θα ήθελα να προτείνω να συσταθεί μια Ομάδα Εργασίας στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, η οποία θα διερευνήσει τη δυνατότητα αναγνώρισης της ελεύθερης συμβίωσης ζευγαριών, ανεξαρτήτως φύλου.

β) Αναγνώριση της δυνατότητας αλλαγής ονόματος στους τρανσεξουαλικούς

Πολλοί ομοφυλόφιλοι αισθάνονται πως δεν ανήκουν στο βιολογικό τους φύλο (επί παραδείγματι, άνδρες που αισθάνονται πως είναι γυναίκες και προσαρμόζουν την εμφάνιση και τη ζωή τους ανάλογα). Αυτό αφορά κυρίως τους τραβεστί και συνεπάγεται μεγάλες δυσκολίες στην καθημερινή τους ζωή. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις κατά τις οποίες προσέρχονται σε δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες και δεν μπορούν να πιστοποιήσουν την ταυτότητά τους, διότι το ονοματεπώνυμό τους είναι, για παράδειγμα, ανδρικό, ενώ έχουν γυναικεία εμφάνιση. Πέραν των πρακτικών δυσκολιών που συνεπάγεται η δυσκολία συναλλαγής υφίστανται διασυρμό και ταπεινωτικές αντιδράσεις που επιτείνουν την περιθωριοποίησή τους.

Για την εξάλειψη τέτοιων φαινομένων, προτείνεται η δυνατότητα αλλαγής του ονόματός τους ώστε να ταιριάζει με την εμφάνισή τους. Τονίζεται στο σημείο αυτό πως υπάρχει σχετική πρόβλεψη για όσους έχουν κάνει αλλαγή φύλου. Δεν καλύπτονται, όμως, όσοι δεν έχουν κάνει την εγχείρηση αυτή, αλλά έχουν απλώς υιοθετήσει εμφάνιση διαφορετική από αυτή που υποδηλώνει το όνομά τους. Η επέκταση της δυνατότητας αλλαγής του ονόματος, ώστε να συμπεριλάβει και την τελευταία αυτή κατηγορία πολιτών, θα είναι μια εξέλιξη που θα βοηθήσει χιλιάδες συμπολίτες μας που αντιμετωπίζουν το προαναφερθέν πρόβλημα, αλλά και θα περιορίσει τις εξάρσεις ρατσιστικής βίας σε βάρος τους, οι οποίες επιβαρύνουν την κοινωνία μας συνολικά.

γ) Σχέδιο Νόμου – Εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού

Το νέο Σχέδιο Νόμου, με το οποίο ενσωματώνονται στην ελληνική νομοθεσία οι οδηγίες 43/2000 (περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής) και 78/2000 (για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία) αποτελεί μια εξαιρετικά σημαντική συμβολή στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Υπάρχουν, παρόλα αυτά, ενστάσεις σχετικά με την αναφορά που γίνεται στις διακρίσεις που υφίστανται τα μέλη της κοινότητας ΛΟΑΤ. Είναι χαρακτηριστική η ένσταση που υπάρχει για τη χρήση της έκφρασης «γενετήσιος προσανατολισμός», η οποία επιδιώκεται να καλύψει τα μέλη της κοινότητας ΛΟΑΤ. Έχει παρατηρηθεί πως η προαναφερθείσα έκφραση προκαλεί σειρά παρανοήσεων, ακόμη και μεταξύ δικαστών, αφού δημιουργεί σε πολλές περιπτώσεις την εντύπωση πως ο όρος αναφέρεται στην αναπαραγωγή και όχι στη σεξουαλική προτίμηση. Αποτέλεσμα της παρανόησης είναι να μη γίνεται αποδεκτός ο ισχυρισμός των ομοφυλοφίλων ότι υφίστανται διακρίσεις με βάση τη σεξουαλική τους προτίμηση, με το σκεπτικό ότι δε μπορούν να τεκνοποιήσουν, άρα δεν τίθεται θέμα «γενετήσιου» προσανατολισμού. Είναι προφανές πως πρόκειται για μια μεγάλη αδικία εις βάρος των μελών της κοινότητας ΛΟΑΤ, η οποία εκμηδενίζει σημαντικά νομοθετικά επιτεύγματα και μας ξαναγυρνά σε παλαιότερες εποχές. Για το λόγο αυτό, πιστεύω πως θα ήταν σκόπιμο να αντικατασταθεί ο όρος «γενετήσιος» με τον όρο «σεξουαλικός προσανατολισμός» στο επίμαχο Σχέδιο Νόμου, προς αποφυγήν παρεξηγήσεων.

Πέραν αυτού, εκφράζονται φόβοι για την απουσία αναφοράς σε κάθε είδος διάκρισης ξεχωριστά σε ορισμένα άρθρα. Είναι χαρακτηριστικό πως το Κεφάλαιο II, που καλύπτει την ίση μεταχείριση περιορίζει την εφαρμογή της στις διακρίσεις με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, αγνοώντας τις υπόλοιπες κατηγορίες διακρίσεων που αναφέρονται στον τίτλο του Σχεδίου Νόμου. Έτσι, τα μέλη της κοινότητας LGBT δεν προστατεύονται από τις συγκεκριμένες διατάξεις.

Θα μπορούσε, βεβαίως, να ισχυρισθεί κάποιος ότι το Κεφάλαιο II εφαρμόζει πιστά την οδηγία 43/2000, η οποία αναφέρεται ακριβώς στις διακρίσεις με βάση τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή και όχι σε αυτές που βασίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό. Η αίσθηση που δημιουργείται, όμως, είναι πως πρόθεση του Υπουργείου είναι να αναγνωρίσει μόνο τα ελάχιστα δυνατά δικαιώματα στα θύματα διακρίσεων στη χώρα μας, συμμορφούμενο με τις απολύτως απαραίτητες συμβατικές υποχρεώσεις του και όχι δρώντας με βάση την κοινή λογική, αλλά και την ηθική του υποχρέωση να προστατεύει όλους τους πολίτες-θύματα διακρίσεων. Το εύλογο ερώτημα που προκύπτει είναι γιατί η ίση μεταχείριση να μην εξασφαλίζεται και για τους αναπήρους, τους μεγαλύτερους σε ηλικία, τους πιστούς διαφόρων θρησκευτικών δογμάτων και τους ομοφυλόφιλους;

Κύριε Υπουργέ,
Κύριε Υπουργέ,

Η Ελλάδα έχει επιτύχει σημαντικές προόδους στον τομέα του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, τις τελευταίες δεκαετίες. Οι συνεχιζόμενες διακρίσεις που υφίστανται τα μέλη της κοινότητας ΛΟΑΤ, ακόμη και στο πλαίσιο απλών, καθημερινών πράξεων και διαδικασιών, δεν ταιριάζουν σε ένα σύγχρονο, ευρωπαϊκό κράτος. Η παρέμβασή σας για αντιμετώπιση των προαναφερθέντων προβλημάτων το συντομότερο δυνατό θα συμβάλει ουσιαστικά στην ανάδειξη της χώρας στην πρωτοπορία του αγώνα για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Προσβλέποντας στη θετική σας ανταπόκριση,

Με βαθύτατη εκτίμηση,

Άννα Καραμάνου